

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNING INKLYUZIV TA’LIM KOMPITENTIYASINI SHAKLLANTIRISH

Akmal Ahmedov

FarDU o‘qituvchisi

Sherqo‘ziyeva Zarnigor

FarDU 2-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada bo‘lajak o‘qituvchilarning inklyuziv ta’lim kompetentiyasini shakllantirish borasidagi qarashlari, fikrlari keng yoritib berildi. Hamda maqolada bo‘lajak o‘qituvchilarini kompleks ta’lim muassasasining inklyuziv muhitida ishlashga kasbiy tayyorlash muammosi ochib berilgan. Shuningdek, ijtimoiy-pedagogik kompetensiyani shakllantirish muammosini hal qilishda yetarli darajada foydalanilgan ilmiy tadqiqot usullari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: inklyuziv ta’lim, kompetensiya, kasbiy mahorat, individual yondashuv, xorijiy tajriba, stereotipik qarashlar, kvaziprofessional bosqichlar.

Maqola bo‘lajak o‘qituvchilarning inklyuziv kompetentligining umumlashtiruvchi shaxsiy ta’lim sifatidagi ahamiyatini aniqlashga qaratilgan. Inklyuziv kompetensiyani shakllantirish mezonlari va darajalarini asoslash kontekstli ta’lim texnologiyasi asosida bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarlik jarayonida inklyuziv kompetensiyasini shakllantirish modelini ishlab chiqishga imkon berdi, ushbu model bir-biriga bog‘liq bo‘lgan, axborotga yo‘naltirilgan, kvaziprofessional bosqichlar ketma-ketligini o‘z ichiga oladi. Inklyuziv muhitni yaratish yo‘lidagi asosiy qadamlar qatorida quyidagilar ko‘rib chiqiladi: o‘qituvchilar, o‘quvchilar va ta’lim jarayonining stereotipik qarashlaridan voz kechish; inklyuziya g‘oyalari asosida maktabda muhit yaratish; maktabni jamoa sifatida rivojlantirish; raqobatga emas, balki hamkorlikka e’tibor qaratish; maktab jamoasining har bir a’zosiga ishonchni singdirish. Hozirgi vaqtda Kasblar klassifikatorida “Inklyuziv ta’lim” mutaxassisligi va “Inklyuziv ta’lim o‘qituvchisi (inklyuziv pedagog)” malakasi aniqlanmagan, bunday o‘qituvchining malaka xususiyatlari va uning faoliyati modeli asoslanmagan va oshkor etilmagan, shuning uchun o‘qituvchilarni xalq ta’limi muassasalarining inklyuziv muhitida ishlashga kasbiy tayyorgarligi umumiy o‘rta ta’lim muassasasining o‘qituvchisi ixtisosligi nuqtai nazaridan ko‘rib chiqiladi. Yuqorida aytib o‘tilganidek, umumiy o‘rta ta’lim muassasalari o‘qituvchilarning kasbiy faoliyati maktabning

inklyuziv muhitidagi o'qituvchining faoliyatidan farq qiladi, chunki turli xil bolalarni tarbiyalash ancha murakkab va mas'uliyatliroqdir. O. Budnik o'qituvchining ijtimoiy-pedagogik faoliyatini maktabning ijtimoiy-ma'rifiy muhitida o'quvchilarning muvaffaqiyatli ijtimoiylashuvi uchun tegishli shart-sharoitlarni yaratishga, jamiyatda o'zini o'zi anglashga tayyorgarlik ko'rish uchun ijtimoiy-madaniy tajribani o'zlashtirishga, bolalar va ularning oilalariga yordam berishga qaratilgan kasbiy faoliyatining bir turi sifatida izohlaydi.

Ta'limning maqsadi va natijasi sifatida kompetentsiyaga asoslangan yondashuv kelajakda professional faoliyatda kompetentsiya sifatida namoyon bo'ladigan turli darajadagi asosiy kompetentsiyalarni shakllantirishni belgilaydi. Biz shuni ta'kidlaymizki, hozirgi vaqtda uchta asosiy model birgalikda mavjud: tibbiy, normalizatsiya (integratsiya) va ijtimoiy (inklyuziv). Tibbiy model nogironlarni maxsus ta'lim tashkilotlarida tayyorlash zarurligini nazarda tutadi. Ikkinchi model, ya'ni integratsiya, mavjud sharoitlarga moslashishni hisobga olgan holda, nogironligi bo'lgan shaxslar uchun ta'lim muassasalarida o'qitish imkoniyatini beradi. Geterojen guruh uchun yagona ta'lim makonini yaratish g'oyalari asoslangan inklyuziya kasbiy ta'limni barcha shaxslarning turli ehtiyojlariga moslashish nuqtai nazaridan rivojlantirishni ta'minlaydi. Inklyuziv ta'lim turli xil ta'lim yo'nalishlari bo'ylab bir makonda nogironlar va odatda rivojlanayotgan tengdoshlarini birgalikda o'qitishni o'z ichiga oladi.

Ko'rinib turibdiki, bo'lajak o'qituvchilari buning uchun ularning kasbiy mahorat darajasini oshirishni taqozo etishi, shuning uchun oliy ta'lim muassasasida o'qish davrida uni yuqori saviyada o'zlashtirishi, tayyor va tayyor bo'lishi lozimligi aniq. Funktsional vazifalarda ko'zda tutilmagan, ammo inklyuziv ta'lim tufayli keng ko'lamli ijtimoiy-pedagogik faoliyatni amalga oshirishga qodir.

Xulosa o'rnida, Inklyuziv umumiy o'rta ta'lim muassasasi o'qituvchilarining ijtimoiy-pedagogik kompetensiyasini shakllantirish darajasini aniqlash umumiy ta'lim muassasasi oliy pedagogik ta'lim muassasasida kasbiy tayyorgarlik mahsuloti sifatida diagnostika vositalari yordamida amalga oshiriladi, bu bizga o'quvchilarning bilim olish holatini tavsiflovchi keng ko'lamli belgilarni beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining alohida ta'lim olish ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim- tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora - tadbirlari to'g'risidagi qarori - 4860 13.10.2020. 181
2. Буторина, О. Г. Об опыте воспитания и обучения детей с ограниченными возможностями здоровья / О. Г. Буторина // Воспитание школьников, 2010 3. Инклюзивная практика в дошкольном образовании. Современный

- образовательный стандарт / Т. В. Волосовец, А. М. Казьмин, В. Н. Ярыгин. - М.: Мозаика-Синтез, 2011.
3. Sherqo'ziyeva, Z. (2023). YOSH AVLODNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASH MASALALARI. Interpretation and researches, 1(10).
4. Axmedov, A. Y. (2023). STUDYING THE PROBLEM OF DEVELOPING COMMUNICATIVE COMPETENCE IN FUTURE PSYCHOLOGISTS. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 11(5), 389-394.
5. Yusufovich, A. A., & Alisher o'g'li, E. O. (2022). PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL OPPORTUNITIES FOR THE FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE IN FUTURE TEACHERS. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(6), 1157-1161.
6. Axmedov, A. Y., & A'zamova, M. (2023). ALOHIDA TA'LIM EHTIYOJLARI BO'LGAN BOLALARGA TA'LIM-TARBIYA BERISH MASALALARI. Научный Фокс, 1(1), 204-208.
7. Yusufovich, A. A., & Maxliyo, H. (2022). BO'LAJAK O 'QITUVCHILARDA PEDAGOGIK MULOQOT ASOSIDA MUOMALA MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH ASOSLARI. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 1(9), 150-157.
8. Axmedov, A. Y., & Sherqo'ziyeva, Z. F. (2023). JADIDMA'RIFATPARVARLARININ G PEDAGOGIK QARASHLARI. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(19), 432-436.
9. Ahmedov, A., & Egamberdiyev, O. (2022). PEDAGOGICAL BASES OF IMPROVING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS. Science and Innovation, 1(3), 40-46.
10. Axmedov, A. Y., & A'zamova, M. (2023). OILADA MILLIY QADRIYATLAR ASOSIDA YOSHLARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASH. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(5), 687-693.
11. Axmedov, A., & Meliqo'ziyeva, M. (2022). UZLUKSIZ TA'LIMNI MODERNIZATSIYALASHDA XORIJIY TAJRIBADAN FOYDALANISHNING O 'ZIGA XOS JIHATLARI. Scientific Impulse, 1(3), 774-777.
12. Yusufovich, A. A. (2023). JALOLIDDIN DAVONIYNING PEDAGOGIK AXLOQIY QARASHLARI. SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI, 6(5), 420-426.
13. Yusupovich, A. A. (2023). SHARQ MUTAFAKKIRLARI MEROSIDA MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYA MASALALARI. JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH, 6(5), 600-604.

14. Djalalov, B. B., & Djurayeva, H. J. (2023). TALABALARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI. THE ROLE OF SCIENCE AND INNOVATION IN THE MODERN WORLD, 2(6), 72-82.
15. Axmedov, A., & Egamberdiev, O. (2022). ISSUES OF FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF ENGLISH. Science and Innovation, 1(4), 132-135.
16. Axmedov, A., & Egamberdiev, O. (2022). БЎЛАЖАК ИНГЛИЗ ТИЛИ ФАНИ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ КОММУНИКАТИВ КOMPETENTЛИГИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ МАСАЛАЛАРИ. Science and innovation, 1(B4), 132-135.
17. Axmedov, A. (2022). THE NEGATIVE INFLUENCE OF POPULAR CULTURE ON THE MIND OF YOUTH AND ITS SOCIAL PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS. Science and Innovation, 1(7), 1115-1118.
18. Axmedov, A. (2022). SOCIO-PSYCHOLOGICAL MECHANISMS FOR PROTECTING YOUNG PEOPLE FROM INTERNET THREATS IN THE MODERN WORLD (CYBERBULLYING). Science and Innovation, 1(8), 1629-1633.